

Türk Edebiyatında Bir İlk,

Kuran-ı Kerim'den Beslenen Bir Roman: "19"

Hikmet Arzu

Kitap-lık 130, Eylül 2009

Roman okuyucusunun pek alışık olmadığı parçalı bir yapı ile karşı karşıyayız **19**'da. Son dönemde yayımlanan, neredeyse 'yapı' düşüncesinden uzak olduğu için roman olarak nitelendirilen (nasıl anlattığından hiç söz edilmeden neyi anlattığı önemsenerek okuyucuya sunulan) nesnelere karşısında baştan uca yapıyı hissettiren bir roman **19**. Yapının tüm unsurlarının önemsendiği, bütününde, yapının roman için zorunluluk olduğuna okuyucuyu yeniden inandıran bir kurmaca okumayalı epey olmuştur. Yapının önemsendiği bir roman olması bile onun üzerinde durmak için tek başına sağlam bir sebep. 'Yapı' konusunda hassasiyet sahibi olmayanlar için kuşkusuz bu çıkış hiçbir anlam ifade etmeyecek. O tür okur-yazarlar **Tutunamayanlar** karşısında da kem küm demekten ileri gidememişti. Anlatılanın, tüm unsurların birbiriyle ilişkisini düzenleyen bir 'yapı' var olduğunda hakikilik kazandığını bilen okuyucu için **19** dikkate değer bir roman.

Tutunamayanlar'ı bir roman olarak önemsememizi sağlayan yapısal başarıyı akla getirmelisiniz; **Oğuz Atay**, karakterlerinin *tutunamama* durumunu; edebi formlara, farklı üsluplara girip çıkan, ne yaparsa yapsın "tutunamayan" bir bilinç kullanarak ifade edebildiği, bu ifadeyi unsurları bütün kılan harç olarak kullanabildiği için başarılı bir yapı inşa edebilmişti. Romanın hakikiliğine okuyucuyu ikna eden karakterlerin hakikiliği idi kuşkusuz. Karakterleri hakiki kılan ise en temelde roman yapısının, romanın tüm unsurlarının karakterlerin hakikiliğini var etmek üzere oraya toplanmış olmasıydı. Metinde fazlalık addedilen unsurlar varsa bile o fazlalık hakikiliğe ait bir şey olarak vardı. Hakikatin kendisi 'fazlalık'a sahip bir hakikatti, ondan bir şey "çıkarılamıyor", ne yapılırsa yapılsın fazlalık gibi görünen unsurlar önemsizleştirilemiyordu. Herhangi parçasını feda edemediğimiz metin, doğrudan bize yapının edebi metin için ne derece önemli olduğunu gösteriyor. **19**'un bütünlük oluşturma noktasında bir adım daha ileriye gittiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Rafine, anlatımı sadeleştirilmiş, düz bir anlatımla düz bir çizgiyi takip etmeden sıkı bir kurmaca kurulabileceğinin kanıtı olarak akılabilir **19**'a. (Türkçe romanda yapısal başarının zirvesi olarak görüldüğü için **Tutunamayanlar**'ı andığımı belirtmeliyim.)

'Yapı'yı var eden unsurlar arasındaki ilişkiye **19**'la birlikte **Cem Aktaş** yeni bir boyut kazandırdı. Bugüne değin romanın yapısı ile içeriği arasındaki ilişki paralel bir ilişkiydi. sözgelimi karakter tutunamıyorsa o karakteri var eden bilinç de tutunamıyordu. **19**'da ise yepyeni bir eğilim söz konusu. Hesaba kitaba gelmeyen bir yazar, tutarsız, sahip oldukları ile ulaşmak istedikleri arasındaki kapanmaz görünen mesafede savrulan bir karakter olarak tasarlanan **M**, bütünüyle ince hesaplarla denklem titizliğinde kurulmuş romanın yapısı ile çelişerek karşımıza çıkıyor. Tutkularını, hırslarını kontrol edemeyen, genel olarak "hayatım" dediği şeyi oluşturan unsurlar arasındaki ilişkileri yönetemeyen bir insan olarak "**kendini yazdıran**" diye çağrılan; **M**'ye

bakılırsa tamamlandığında ortalığı sarsıp sallayacak gibi görünen bir büyük kitap yazma sürecinin tanığı oluyor okuyucu.

Bu derece önemli bir kitabı yazmak için hiçbir şekilde hazırlanmayan, kitabı yazmak için üstünkörü bir plan bile yapmayan, hatta bunun, kitabın doğası ile çelişeceğini düşünen **M**'nin tam karşısında, **19**'un yazarı olarak **Cem Akaş**'ı görüyoruz. Romanın ana karakteri **M**'yi cümle inşa eden, belli bir plana göre romanı kuran, karakterin kişiliğini sadece kendi içinde değil işlediği tüm ilişkilerin içinde gerçekliğini hissettirecek biçimde kurgulayan, bunu yaparken sözü hiçbir şekilde uzatmayan bir yazar **Cem Akaş**. Uzun betimlemelerin, sayfalar süren karakter tahlillerinin yerine cümlelere sığdırılan sıkı, kılıksız bir ifade görüyoruz.. Her cümleyle ana karakterin varlık alanını genişleterek okuyucunun zihninde onun gerçekliğini kitabın tüm zamanına yayarak inşa eden bir bilinç hakim **19**'a. Bir 'go oyuncusu' gibi her taşla (cümleyle) okuyucunun etrafına saran, okuyucu ile ana karakteri basit gibi görünen hamlelerle karşı karşıya getirip bırakan bir **oyuncu yazar** var karşımızda.

19'un hesap edilmiş, ince ince düşünülmüş bir roman olduğunu söyledik, bunu açıklamak gerek. **19**, 160664 karakterden, 25707 kelimededen, 950 cümleden, 114 bölümden oluşan bir roman. Görüldüğü üzere yukarıda sayılan unsurların hepsi **19**'un katı. Bu derece ince bir hesaplama yapmanın, unsurları **19** sayısı üzerinden belirlemenin anlamı ne? Karakterin hakikiliğini, onu yapı ile ters bir ilişki içinde değerlendirerek sağlayan **Cem Akaş**; din ile Allah ile ilişkilendirilemeyen bir tür kutsallıkla **M** karakterini oluşturmuş, denilebilir. **M** karakterinin ilhamı önemseyip başkaca hiçbir şeyi umursamaması, sadece ilhamla büyük bir kitap yazabileceğini düşünmesi; onu maddeci, pozitivist eğilimden uzak tutuyor. **M**'nin bir karakter olarak hakikiliğini sağlamak üzere romanın genel havası, içeriği, metnin bütünlüğünde hemen seçilen kimi ifadeler, **19** romanı ile **Kuran** arasında dini, ideolojik bir bağlam olmadan metin düzeyinde sağlam bir ilginin, ilişkinin kurulduğunu gösteriyor. **Seküler bir zihinle kendisine yaklaşılan Kuran'ın içerdiği mecazlarla, mesellerle çağdaş bir romanı besleyebileceğini görmüş oluyoruz. Bu Türk edebiyatı için kuşkusuz üzerinde ciddi biçimde durulması gereken bir yenilik.**

Kuran'ın dini bir referans kitabı olarak algılanmaması, onun sırf bir metin olarak görülüp değerlendirilmesi, yapısal anlamda kendisiyle ilişki kurulması daha önce söz konusu olmamıştı. **Kuran'ın hükümlerini yargılamadan, onu olduğu gibi ele alan, yapısını, anlatımını, ifadelerini kendi romanına taşıyan Cem Akaş'ın kitabını, Kuran konusunda hassasiyet sahibi okuyucuların başka bir gözle okuyacakları muhakkak. Bu özgün çıkışın Türk edebiyat kamusu tarafından nasıl karşılanacağı da merak edilmeye değer.** Açıkçası **Kuran**'dan beslenen bir romanın varlığı Türk edebiyatı söz konusu edildiğinde üzerinde durulması gereken önemli bir vakadır . Batı edebiyatında türlü biçimlerde ele alınan, işlenip kültürel, edebi bağlam içinde değerlendirilen **İncil**'in karşısında, kurmacayı besleyen **Kuran** üzerine düşünmeye başlayacağız.

Müslümanlarca kutsal bir kitap olmanın dışında kurmacanın gerçekliğini sağlayan bir kaynak olarak **Kuran**'ın ele alınması üzerine söylenecekler; bu konuda **Kuran** ile **19**'u karşılaştırmalı biçimde okuyup değerlendirecek donanım sahibi okur yazarların mesailerini, gittikçe sıradanlaşan edebiyat ortamımız için besleyici tartışmaları gündeme taşınmalı. Uzun zamandır dedikodularla doldurulan gündem, bir yazarın şahsından kaynaklanmayan onun doğrudan kurduğu edebi

metine yönelen dikkatle kirlerinden arınabilir. **Kuran** ile kurmaca metin arasındaki ilişkiye yoĐunlaŐarak edebiyatımız için yeni bir eğilimin yolu açılabilir.

19, üzerinde bir yazı ile durulabilecek kitaplardan değil. Derinlikli ele alınmayı hak eden yapısı, hakikiliğine inandıran karakterleri, günümüz edebiyat ortamına yaptığı sağlam göndermeleri, yapısal baŐarısı, içerdiği özgünlükler, **Kuran** ile girdiği özgün ilişki, **19**'u bir kitap boyutunda ele almayı zorunlu kılıyor.

Edebiyat kamusu için hayırlı olsun **19**!

Ellerinize saĐlık **Cem Akaş**!